Міжрегіональна Академія управління персоналом
Українсько-Азербайджанський інститут соціальних наук
і самоврядування Г. А. Алієва
Міжнародна Кадрова Академія
ГО “Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління”
Всеукраїнська Академія наук публічного управління

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 4

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Українське суспільство: контури інновацій”
м. Київ, МАУП, 30 березня 2017 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2017

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 22.02.17)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, д-р юрид. наук, доц.;
Є. О. Романенко, д-р наук з держ. упр., проф.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.;
В. І. Цибух, канд. філос. наук, доц.

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 4: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. "Українське суспільство: контури інновацій", 30 березня 2017 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2017. — 348 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2017
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2017

Яровой Тихон Сергійович
Парламентаризм як засіб розвитку демократії та формування інституту державної служби 261

МОЛОДІ ВЧЕНІ

Жук Андрій Михайлович
Особливості розуміння "регіоналізму" в європейському союзі та Україні..... 265

Зубков Станіслав Володимирович
Методи інформаційних технологій в задачах управління медичним закладом..... 267

Картавцева Юлія Валеріївна
Захист прав інтелектуальної власності в умовах розвиненого соціуму..... 270

Климков Іван Ілліч
Інформаційно-комунікативні технології як основа інноваційної політики держави 273

Кривоберець Марина Миколаївна
Сучасні орієнтири розвитку рекреаційного туризму в Україні..... 276

Ладнюк Максим Олександрович
Морально-ідейні цінності і переконання як чинник інституційних перетворень в Україні..... 279

Лебеденко Сергій Борисович
Політична культура США. Уроки для українського суспільства 281

Лучка Ігор Юрійович
Ділова репутація суб'єкта господарювання в умовах розвиненого соціуму 284

Мурашев Сергей Павлович
Современная проблематика государственного управления природопользованием в автотранспортном комплексе..... 287

Павленко Олександр Вікторович
Колективна власність в контексті розвиненого соціуму..... 289

Падун Наталія Петрівна
Мотиваційні аспекти у сфері економіки — важливий фактор продуктивної виробничої діяльності в умовах ринку..... 293

Пастернак Андрій Олександрович
Особливості конституювання прав людини в контексті розвитку демократичної, правової, суверенної держави..... 298

Рибка Андрій Олександрович
Генезис теорії людського капіталу 302

Савенок Вячеслав Володимирович
Планування території адміністративного району як ефективний засіб державного регулювання її використання..... 305

Сопова Дана Олегівна
Філософський аспект академічної чесності як проблеми інноваційного суспільства 308

Стефен Сінікіем Азаікі
Міжнародні аспекти подолання бідності: уроки для Нігерії та України..... 311

СТЕФЕН СІНІКІЕМ АЗАІКІ
докторант, МАУП

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ: УРОКИ ДЛЯ НІГЕРІЇ ТА УКРАЇНИ

Проблема бідності — одна з найпомітніших соціально-політичних проблем людства у XXI столітті. Вона визначальним чином пов'язана з економікою. Досить яскравими, зокрема є, показники рейтингу конкурентоспроможності економік, складеного Міжнародним інститутом управлінського розвитку. Україна у 2016 році у такому рейтингу зайняла 59-е місце (нижче України виявилися лише Монголія і Венесуела). 44 місце посіла Російська Федерація, а лідерами виявилися Гонконг, Швейцарія і США. По-четверте, незаперечним є факт, що більшість країн світу, в тому числі і Нігерія, Україна, самостійно подолати проблеми бідності неспроможні. Постає питання: якою має бути міжнародна стратегія боротьби з бідністю, у який спосіб повинна вибудовуватися практика такої боротьби, якою має бути міждержавна інтеграція в економіці.

Боротьба з бідністю — це проблема загальносвітового масштабу. Так Генеральна асамблея ООН у 1992 р. проголосила 17 жовтня Міжнародним днем боротьби з бідністю. Бідність як соціально-економічне явище є невід'ємною ознакою будь-якого суспільства. Змінюються лише критерії її визначення та масштаби поширення. Подібні політико-економічні акції проголошують і реалізують багато інших міжнародних організацій, країн світу.

Акцентуємо увагу на тому, що у документах ООН наголошується на чотирьох основних проявах бідності: 1) коротке життя; 2) низька професійно-освітня підготовка; 3) позбавлення економічної бази нормального життя — чистої питної води, медичних послуг, якісного харчування; 4) усунення від суспільного життя.

Зміст, критерії та визначення бідності змінюються з розвитком цивілізації і залежать від політичного устрою суспільства. Люди можуть бути бідними за стандартами економічно розвинутих країн і заможними за стандартами країн, що розвиваються. Бідність зумовлена дією комплексу взаємопов'язаних факторів, які детально проаналізувала у своїх працях, зокрема, українська економіст А. В. Калина (див. схему) [3, с. 256]. Серед факторів, що пов'язані з бідністю, вона виділила: економічний, правовий, демографічний, соціальний, особистісний, форс мажорний.

Стосовно міжнародної практики боротьби з бідністю, розпочнемо найперше з міжнародних ініціатив, які умовно можна поділити на дві групи: пряма й опосередкована економічна допомога країнам, що потерпають від цієї проблеми (aid efforts, economic assistance), а також ті інструменти міжнародної економічної політики, які змінюють глобальне макроекономічне середовище (торговельне, фінансове) і таким чином сприяють позитивним трансформаціям у бідних країнах. До останніх належать передусім міжнародна торговельна політика, зокрема спрямована на лібералізацію товарообігу, і боргова політика [1, с. 180]. В цьому плані можна виділити: двосторонні ініціативи з подолання бідності та багатосторонні (міжнародні).

Двосторонні ініціативи(процеси, дії, реформи) найчастіше пов'язані із взаємодією сусідніх (регіональних, континентальних і т. ін.) країн. Так, скандинавські країни

ще у 1960-ті роки стали піонерами у наданні значної допомоги цим державам. Разом з малими країнами Європи, насамперед Нідерландами, вони взяли на себе незіставний з їхніми розмірами тягар допомоги слаборозвинутим країнам. Ці держави виступили також ініціаторами основних реформ у міжнародній економічній політиці у цій сфері.

Вказану допомогу часто відносять до так званої донорської політики (допомоги).

Автори фундаментальної праці "Економічні проблем XXI століття" називають такі основні мотиви донорів при наданні двосторонньої економічної допомоги:

- забезпечення завдяки їй доступу до обмежених мінеральних ресурсів, насамперед паливних;
- використання її як засобу фінансування експорту багатих країн у країни, що розвиваються. Неомеркантилісгська зовнішньоторговельна політика передбачала використання економічної допомоги бідним країнам як засобу збереження експортоорієнтованих робочих місць на батьківщині (в багатих країнах) і поліпшення їхнього платіжного балансу;
- використання економічної допомоги для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в країнах-реципієнтах. Допомога дедалі частіше надавалася у формі дослідження джерел ресурсів, технічного й економічного аналізу, проектів розбудови інфраструктури, тобто, для створення передумов для економічного розвитку у бідних країнах за рахунок залучення іноземних інвестицій з приватних джерел.

Таким чином, країни-донори захищали інвестиційні можливості власних компаній, спрямовуючи економічний розвиток бідних країн у бажане русло. На відміну від приватного капіталу, кошти в межах програм двосторонньої допомоги надавалися безпосередньо урядам країн-реципієнтів, що підвищувало ймовірність їхнього використання для поліпшення ситуації у сфері сільського господарства, освіти, охорони здоров'я, розбудови економічної інфраструктури тощо [Там само, с. 183].

Серед цілого ряду різноманітних механізмів (попри пряму фінансову допомогу) подолання бідності в першу чергу виділяють: торгівлю (торговельні відносини), боротьбу з зовнішньою заборгованістю в першу чергу найбідніших країн світу. Як це виглядає реально?

В проблемі торгівлі, як механізму подолання бідності, виділяють коригентні заходи з, по-перше, впровадження раціональної внутрішньої стратегії розвитку, в якій належна роль буде відведена торгівлі, по-друге, збільшення обсягів й ефективності міжнародної фінансової та технічної допомоги, по-третє, забезпечення сприятливого міжнародного торговельного середовища [6].

Підкреслимо, що механізмів боротьби з бідністю не так вже й багато. Вони є — національні (на рівні окремих країн), двосторонні і міжнародні. До них здебільшого відносять: пряму економічну допомогу, торгівлю, "донорську допомогу" від МВФ, Світового банку, інших міжнародних об'єднань і організацій.

Є і інші міжнародні організації, що реально займаються і впливають достатньо ефективно на проблему бідності, в плані її зменшення, а то і унеможливлення. Зокрема, свого часу ОЕСР розробила план зменшення бідності у світі на 2015 р., який передбачає такі пункти: 1) економічне благополуччя з метою скорочення в 2 рази людей, які проживають за межею бідності; 2) соціальний розвиток: освіта і рівність статі (відсутність жіночої дискримінації); 3) соціальний розвиток здоров'я; 4) збереження навколишнього середовища. Питання про інструменти та ефективність зазначеного плану залишається відкритим.

Партнером глобального рівня у боротьбі з бідністю в багатьох країнах дійсно є Програма розвитку ООН (ПРООН), у межах якої реалізовуються проекти ПРООН у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, енергозбереження та охорони довкілля, освіти, поліпшення безпеки людини, забезпечення прав людини та доброчесного державного управління, боротьби з ВІЛ/СНІД. Незважаючи на те, що загалом роботу ООН як координатора міжнародної економічної політики більшість фахівців не вважають ефективною, пояснюючи це відсутністю у неї мандату сили, проекти ПРООН є головними важелями у стратегіях подолання бідності більшості країн, що розвиваються. Наведемо, при цьому цитату П. О'Ніла "Впродовж останніх 50 років загальні результати як двосторонньої, так і багатосторонньої допомоги розчарували". Міністр фінансів США стверджував, що міжнародне суспільство ефективно допомагатиме бідним країнам, сприяючи підвищенню їхньої продуктивності [5]. Здійснити це можна шляхом удосконалення міжнародної політики подолання бідності, спрямованої насамперед на зміну глобального економічного середовища.

Достатньо поширеним механізмом боротьби з бідністю у світовому масштабі є подолання заборгованості країн. До таких країн у світі нині в першу чергу відносять Ангола, Бенін, Болівія, Буркін-Фасо, Бурунда, Камерун, Центральноафриканська Республіка, Чад, Конго, Кот-д'Івуар, Конго, Ефіопія, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Гаяна, Гондурас, Кенія, Поморські острови, Лаос, Ліберія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мавританія, Мозамбік, М'янма (Бірма), Нікарагуа, Нігер, Руанда, Сан-Томе і Прінсіпі, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Судан, Танзанія, Того, Уганда, В'єтнам, Замбія. Йдеться про так звані Ініціативу HIPC (Heavili Indebted Porr Coutries), розроблені МВФ і Світовим банком і модифіковані у вересні 1999 р. та серпні 2000 р. (Enhanced HIPC Initiatives). Метою такої ініціативи є надання виняткової допомоги країнам з надмірною зовнішньою заборгованістю.

Най масштабнішою проблемою в боротьбі з бідністю є проблема подолання, зменшення такої здібності саме у найбідніших країнах. Йдеться в першу чергу про фінансову, технічну допомогу, яка має бути спрямована: а) фінансування освіти (зокрема з метою отримання обов'язкової початкової і середньої освіти всіма членами суспільства); б) створення міцного монетарного і фіскального фундаменту для економічної стабільності; в) стимулювання продуктивності країн-реципієнтів і ліквідація економічних бар'єрів на шляху прогресу (передусім удосконалення інфраструктури і сфери послуг, перш за все, у сільській місцевості, доступ до зернового фонду); г) підтримка інституцій та фахівців, що сприятимуть зростанню виграшу країни від міжнародної торгівлі; ґ) удосконалення системи управління залученими коштами (моніторинг витрат і забезпечення звітності щодо використання державних та донорських коштів).

Слід наголосити на тому, що сьогодні (XXI століття) проблема бідності набула особливого значення саме у багатьох країнах світу. За усіх особливостей, зрозуміло, що бідні в розвинутих країнах за загальними стандартами життя принципово знаходяться у більш комфортному стані ніж бідні у країнах, які називають країнами "третього" чи "четвертого" рівнів, однак вони є бідними у порівнянні найперше з прибутками, майном, соціальним забезпеченням і т.ін. своїх же співгромадян. Йдеться саме про нерівність соціальних можливостей, які є достатньо виразними і показовими. Звичайно, розрізняють так звані абсолютну і відносну бідність, що мають свої специфічні особливості.

Якою буде бідність у подальшому, що очікує людство. Це — доленосне питання. Російські вчені М. Іванов, М. Гоффе, Г. Манусова вказують на можливі три основних сценарії світового розвитку і динаміки бідності в умовах інтенсивної економічної

глобалізації: катастрофічний, інерційний, інноваційний. З першим — катастрофічним, в принципі все зрозуміло. Його потенційно наближують конфлікти, вчинки, тероризм, а, в результаті — не просто безробіття але великі гуманітарні катастрофи, інші трагічні лиха. Інерційний сценарій великою мірою залежить в першу чергу від модернізаційних процесів [2, с. 31–37]. Вказані вище вчені вірно означають: "Ближчим десятиліттям варто очікувати подальший розрив між рівнями життя населення країн, що йдуть шляхом модернізації, і країн переважно сировинної орієнтації" [Там само, с. 31]. Тут яскраво даватиметься взнаки демографічний фактор, рівень і темпи науково-технічного розвитку, що поступово все помітніше поляризуватиме країни на багаті і бідні. Щоправда, цей прогноз є далеко не "ідеальним". Так, згідно з прогнозом світового соціально-економічного розвитку на 2030 р., зробленого Світовим Банком, світова бідність (до 2030 р.) суттєво зменшиться: доля бідного населення знизиться з 82 (2000 р.) до 63 %, частка "світового середнього класу" зросте з 7 до 16 %, а частка багатих збільшиться до 21 %, тобто в два рази [7].

Скоріше найбільш бажаним для людства є третій сценарій розвитку бідності — інноваційний. Він цілком залежить від соціально-економічного і політичного розвитку світу. Однозначно, лише гуманістично-свідома вибудова міжнародних відносин, сконцентрованих навколо, в першу чергу, науково-технічної перебудови і вдосконалення економіки, виробництва та забезпечення безпекового (екологічного, у воєнному відношенні) життя, дають оптимістичні підстави розраховувати на такий сценарій взаємин багатства і бідності.

Ще раз треба вказати на фактори, що найвизначальнішим чином впливатимуть на позитивне розв'язання проблеми бідності. Їх, на наш погляд, шість: наука; охорона здоров'я; соціальне забезпечення та соціальний захист; інноваційні аспекти економічного розвитку; інвестиційний процес.

На завершення вищевикладеного аспекту проблеми бідності, її упередження, послаблення, з бажанням, зрозуміло, максимально ліквідувати її негативні наслідки, варто сказати слідуюче.

По-перше, бідність — загальносвітова проблема, що має багато аспектів: економічний, соціальний, політичний, психологічний і т.ін. Тому і розглядатися в науковому і практичному плані вона має конче у комплексі, цілісно.

По-друге, масштаби і соціальні загрози, пов'язані з бідністю, "вимірювати", визначати достатньо складно, оскільки чітко вивірити і, головне, спрогнозувати економічний розвиток будь-якої держави, надто складно: до уваги має братися багато характер і компонентів.

По-третє, "економічна" допомога бідним в першу чергу з боку держави повинна носити, все ж, специфічний двосторонній характер, в якому не менш дієвим компонентом повинна бути сама людина, її активна суспільно-громадська, трудова діяльність.

По-четверте, фактично ідеальним шляхом боротьби з бідністю є економічне зростання, постійне зростання ВВП. В сучасних умовах це означає, що без радикальної модернізації економіки, прогресивної її перебудови на засадах нових науково-інноваційних технологій, інтенсивного розвитку інвестиційних процесів вирішити таке глобальне завдання фактично нереально. Другим, менш обґрунтованим і поясненим фактором подолання бідності є розвиток і запровадження економічної свободи. Це — свобода господарювання, що в першу чергу базується на специфічних, національно виокремлених особливостях (природних, генетично-традиційних, культурних та ін.), притаманних для кожної окремо взятої країни. Усі інші засоби, в тому числі і розглянуті нами в даному матеріалі, є, хоча і важливими, суттєвими, та все ж достатньо другорядними.

Такими є загальні підходи та висновки щодо міжнародної практики подолання бідності, які, на наш погляд, можуть бути корисними для економіки, соціальної політики, практики господарювання і для сучасних Нігерії та України.

Джерела

1. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український вимір / за ред. С. І. Юрія, Є. В. Савельєва. — К.: Знання, 2007. — 596 с.
2. Иванов Н., Гоффе Н., Манусова Г. Глобализация и бедность / Мировая экономика и международные отношения / Н. Иванов, Н. Гоффе, Г. Манусова. — 2010. — № 9. — С. 29–42.
3. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. В. Калина. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2014. — 498 с.
4. "КП в Украине. 15–18 сентября 2016".
5. О'Ніх П. Борьба с бедностью в мире // Экономические перспективы. 2001. — Сентябрь. // http: // usinto, state. gov /journals / ites0901/ijeek/o'neill. htm
6. Cline W. Trade Policy and Global Poverty. Center for global, Development and the Institute for International Economics — Washington, DC, 2004.
7. Ibid P. 30, 60.